

Издаје уторком, четвртом и суботом.
ПРЕДПЛАТА: 6 Кралевино СХС
 мјесечно Д 15; Српско Краљевство Д 40;
 ва Италију мјесечно лира 6; по-
 једини број 30 центева. Огласи
 по дјенику. Поједини број Д 1.50.

ДАЛМАТИНСКИ РАДИКАЛ

Поштарима слаћемо у готову.
 Издаје: Оружни Одбор Народне
 Радикалне Странке у Шибенику.
 Одговорни уредник: Шпоро Пашић.
 Телефон број 60.
 Штампана: Нова Штампарија - Шибеник.

Живео Пашић!

Цијелој нашој јавности познато је, да је уочи Видовдана, на 27 Јуна, уједан сат и по пр., неки Милутин Рајић роглен у Будимпешћи 1897, покушао атентат на предсједника Кралјевске владе и на војгу Радикалне Странке г. Николу Пашића, у času кад се враћао са своје дужности из Народне Скупштине. Срећа и Providност су хтијеле да атентат није успио. Наš сјиди и дићи војга само је врло лако ранјен у подлактицу лијево руке једним револверским метком.

Вјест о атентату пронијела се цијелом нашој Кралјевином невјероватном брзином. На први мах вјест је изазвала разне коментаре, а на Србе и на присташе Нар. Радикалне Странке и на остале пријатеље Државе и народног јединства дјељовала је узбудљиво и распирала је гњеџ. Неспјех атентата сталозио је раздражене и огорчене дугове. Али ипак сам покушај атентата на нашега премијера и на војгу Радикалне Странке најтежеће је осугнен не само од присташа Радикалне Странке, већ од свих пријатеља Државе и народног јединства, јер сви знају и осјећају да је г. Пашић данас најпотребитији држави и да му се неби могло лако наћи замјеника.

И овај пут једна злочиначка рука покушала је да укине један од највреднијих живота у историји нашега народа, а без двојбе најзаслужнијег политичара у изградњи наше велике и уједињене Отадзбине. Злочиначка рука хтијела је под сваку цијену да укине тај драгоценији живот у нашем данашњем државном организму, да је тај живот мјера успјела тад би се створио каос у нашој држави, јер би се протурдржавни елементи тек тада окрзали и наставили са својом разорном акцијом, чији је циљ био вазда омести уређење наше Кралјевине.

Према анонимним писмима које је примио сам г. Пашић и остали вигијенији радикали, таквих злочинаца има у нашој средини приликан број. Много их је, који жеље да лише државу данашњег рјеног највечећег човјека. Али они неслижу никак заборавити, да су Срби баš они, «који су вики без голема мртјети јада», и да српски дио нашега народа зна да цијени своје велике људе, своје прваке и војге, за које су спремни вазда и у свако доба дати и своје животе.

Послије овога атентата личност г. Пашића постала нам је још већа, још свјетлија. Они револверски хичи, који су били намијенијени, да однесу живот нашој војги и мудром кормилару наше Кралјевине, за нас нека буду опомена, као и за све оне који хоће народно и државно јединство, да што тјешње збијемо своје редове око нашег војге, да створимо једну непоборну фалангу, која ће показати свима и његовими и нашим непријатељима: да смо своји и да смо спремни да крвљу својом оћувамо не само слободу нашега народа, већ и живот једног од наших најзаслужнијих и највечећих великана у нашој историји!

Живео Пашић!

Изгледи жетве.

Министарство пољопривреде и вода прима редовито извјештаје о стању усјева. У цијелој земљи усјеви су добри. У Јужној Србији јечам се већ почео, те је плод био веома добар. Такојер је добра и пшеница и кукуруз. Влаге у земљи има доста. У осталој Србији и истоочној Босни, такојер су усјеви добри, док је у Војводини и западној Босни крупа намијела нешто шете. Срем и цијела Славонија и Хрватска очевају богату жетину. Рачуна се да ће овогодишња жетина надмашити ланјску за преко 30 по сто. Ове је године жетина боља од средње и у нашим пасивним крајевима: Црној Гори, Херцеговини, Далмацији и Лики.

Прошлост и садашњост.

У посљедње доба толико се пише и говори о српско-хрватском племенском спору, траже његови узроци и прописују лијекови, под којима би га, да је дијагноза тачна, већ давно морало да нестане. Поред тога, са становите стране и са становитом намјером, приказује се овај наш спор тако, као да у прошлости — прије Видовданског Устава — ни постојао није.

Преладећи преко ових намјерних извртања факата треба признати, да сви ми — Срби и Хрвати — анадемо, да је наш племенски спор толико стар, колико и наша свијест о потреби народног и државног јединства. И јер, прије те наше свијести, није било ни нашега спора, данас може да се рече за људе, који су на томе јединству највише радили и зашће са залагали, да су уједно били и највечећии виновници нашега спора, управ неприродни родитељи његови. Не моговиши се сложити ни у форми ни у суштини, по којима би се наше јединство довело и остварило, они су га упутили у два, и од самих племенских разлика, опречнија правца. Несрећа, случај, или нешто треће, хтијели су, да се је та опречност у њиховим погледима на ово наше заједничко народно питање равно са племенским оградама поклапала. Ушљед тога, поред двају имена за један народ, постале су и двије тежње у једној и истој идеји, од којих је једна била динамитни убјаци рибу.

Не признавајући ни државних ни покрајинских граница, које су наш народ до Ослобођења дијелиле, Срби су тежили за тим и радили на томе, да са васпитањем најширих народних слојева за пуну народну слободу постигнемо наше државно, а преко овога и народно јединство. Радећи тако, они су поставили у службу све своје тежбе, све своје јаке племенске особине и све богатство својих у народу живих традиција, које су гусле јаворове од кољена на кољено преносиле. И од ових, у сваком другом народу конзервативних елемената, они су успјели да створе један елемент живе енергије, која је покретала цијело племе, а у борбу за слободу и јединство, поред голих груди и дрвеног топа, уносила пуну љубав и осјећај за праву, од туђинских оквира слободну народну мисао. А та мисао, мржена и прогоњена од непријатеља наше слободе и јединства, дала је српској тежњи национално-револуционарни аначај и стекла јој симпатије свих напредних и слободоумних народа.

Док су Срби овако мислили и радили, дотле су Хрвати вјеровали, па и радили тако, да и без слободе и без државне самосталности можемо да постигнемо наше јединство у оквиру Аустро-Угарске монархије. Окупација Босне и Херцеговине, која је имала да послужи аустројском продору до Солуна, толико их је била анијела, да су они, треба истину рећи, непријатељским оком гледали на слободу и независност двију српских држава, јер су се налазиле изван оквира, у којем су замишљали и жељели наше јединство.

Привезаши тако своје рођене интересе за интересе туђе, цијелом народу нашем непријатељске државе, они су — очекујући наше уједињење од њеног проширења на Балкану — васпитавали прости народ са мађарским рабултистичким теоријама о политичком народу

и историјском државном праву, по којима су тражили да Срби, национално исти у Србији и Хрватској, политички буду два народа: у Србији српски, а у Хрватској хрватски. Бечки ћесар, по том истом праву, био је законић, слободном народном вољом изабрати хрватски краљ. Таквим васпитањем, поред гајења мржње на рођенога брата, убито је у хрватском дијелу народа нашега и оно мало националне свијести, која му је била остала под вјековном туђинском управом. Њено мјесто заузео је неки чудни, дедуктивни патриотизам, који се је најбоље изражавао у познатој крилатици: „Један краљ, једна домовина, један народ!“ Што је тај краљ био заклетии непријатељ народа нашега, што Домовина није била слободна, јер је у њој туђин господаро а Хрват служио, што је сваки досељен туђинац, другог имена и језика, могао по тој теорији, ако су то његови интереси захтјевали, да поставе и хрватски патриота — све то није било довољно да даде другу, бољу и националнију оријентацију ни већем дијелу интелгенције, а ду о простом народу и не говоримо. Одгојен да у „законитом хрватском краљу“ гледа неко божанско биће, ниједна неправда да и насљед, које је тај краљ био штету Хрвата и Хрватске често чинио, нису били довољни да поколебају његову неограничену љубав, оданост и вјерност прама бечком ћесару. Часовито расположење једног дијела хрватске интелгенције, навазато његовом неограничену љубав, оруђа у посљедњем балканском ратову, да се нешто промјени, јер до простог народа, на жалост, није могло ни да допре.

Ове разлике у погледима и тежњама на наше јединство, ми смо унијели и у слободну народну државу нашу. За то је сасвим разумљиво, што хрв. нар. масе нису могле да у побједи српског оруђа виде триумф цијелог народа нашега, као што су га гледали Срби. У помањкању националне свијести, а опљене погрјишеном патриотизмом, за чију је пропаст Аустро-Угарске монархије и њеног ћесара аначио што и пораз хрватског народа и његовог „законитог Краља“. Ко је познавао душу тих маса, о томе није никада ни часа сумњао, а ко умјие да са њима разговара може и данас да се о томе увјери.

У таквом душевном расположењу једног дијела народа нашега, који је проклињао за наше ослобођење и уједињење проливену српску крв, приступило се је унутрашњем и спољном уређењу наше младе државе. Добрих и рђавих примјера на наше и туђе прошлости било је доста. На свијету постојало је много Устава. Сви ти Устави били су или одозго октроисани или са усијаним куршумима израђени. Ми смо одабрали гумење кулдије и дали их у руке и онима који ове државе нису хтијели, и онима који нису ни анали шта је то Устав. Прије тога поставили смо на владу људе, који нешто дијелом нису имали искуства ни у управи са једним селом, а водство наше вањске политике предали у руке човјека, којему је његов родни град прије рата порицао способност за управу са једном малоградском општином.

Посљедице тих гријешака познате су. На изборна биралишта долазили су само српски бирачи са општом жељом, да са вршењем својег уставног права користе држави. Поред те жеље њих је водило и једно увјерење.

Жртвовавши свој идеал, Србију, и подјеливши братски плодове својих крвавих побједа са својом хрватском браћом, а поучени горким искуством са уређењем старе средњовјековне српске државе, они су мислили да не смију поновити грешку, која је ту државу до пропасти довела, а народ у петвјесковно роство бачила. Њихово увјерење о штетности сличног уређења наше младе државе толико је јако, да је и једног старог српског државника, Протићева кова и гласа, на прошлим скупштинским изборима оборило. Иста судбина постигла је и ове странке, које нису анале да цијене, или нису могле да разумију ту народно увјерење. Такова и још гора судбина постигла би сутра и онс, који би покушали да мимо и против тога увјерења ријеше наш уставни спор. Свијесни својег правилног схватања нашег државног уређења, које поред Хрватске и осталих покрајина брише и мајку Србију са географске карте, они претпостављају сваку, па и братску борбу, другом, лошијем државном уређењу. Јака љубав за ову нашу заједничку државу, чији темељ почива на крвима њихове најбоље браће и синова, даје томе стаовишту моралну снагу, која недостаје противницима њиховог увјерења.

На хрватској страни пошло се је противним путем. Опћа жеља, противна српској, била је окренута на другу страну. У поманању опће свијетлости, да је ово исто толико хрватска књижевна и српска држава, хрватски бирачи нису могли да дођу на биралшта са оном љубави за државу, са којом су долазила њихова српска браћа. Али ако нису могли то, могли су нешто друго. Ко је боље посматрао те бираче, није могао да се отме увјерењу, да их на биралшта није водила ни уставна свијест, ни републиканско осјесночење, ни федерализам ни централизам, него слична мржња, без ирве увјерења, на рођену државу своју. А та мржња толико је јака, да по милој воји управља са висоцима својим. Данас за републику, сутра би били за монархију, кад би им се причинило да је то штетно по државу; данас за федерализам, сутра би били за централизам, кад би им неко казао да је последица штетнији за моћ државе од првога; данас против војске, сутра би постали највећи милитаристе, кад би им неко рекао да ће она једнога дана срушити ову државу... Свега, па и саме Велике Хрватске, одрекла би се та маса и њени данашњи вођи, кад би посумњали да би и она могла да буде на корист ове наше заједничке државе!

Да на таквим темељима никад и није на свијету није постојало ни иријатељство, а камо ли братство и јединство, о томе не треба да говоримо. Вични међусобној кави, као Срби и Хрвати то би могли и да поднесемо. Али држава, која такав осјећај није ничим заслужила од својих хрватских грађана, не може и не смије да то даље подноси, јер би постала организам без унутрашње снаге и ириједности. За то она има и право и дужност на средства, све друге државе на своју одбрану употребљу која ју, а залутале себи приводе. Дотле ријеч оних који мраз, неби могла да буде уважена у изградњи наше државе, јер онај ко мраз нема конструктивне него само рушилачку моћ.

Један хрватски лист у Сплиту написао је ових дана да хрватско питање постоји „мимо и покрај Радића“. То је тачно. Али је нетачно кад тај лист каже, да је Радић најпознанији за ријешење тога питања, јер он је толико и дотле бити његов први представник, докле негов масе буду вјеровале да је он и први мрзитељ ове државе. То знаде Радић, то знаду Срби, то знаду они који са овом државом управљају, а тешко је вјеровати да то незна и сплитски лист, којем искреност ни досад није била врлина. И кад се то зна, онда ми ни на једној хрватској страни не можемо да

нађемо искрене жеље за параллним ријешењем тога питања, које, док мржња постоји неће и не може да буде ријешено.

Нека нам се не замјери за ову искрену ријеч нашу, јер ми се не можемо да отмоно оваком дојму читајући што пишу, слушајући што говоре и гледајући што раде наша браћа другог имена, али једне крви и језика. Ми је рекосмо и за то, што нам је у истину до среће цијелог народа нашега и до напретка ове лијепе Отаџбине наше, прама којој они заузеле и неправедан и неприродан став. А кад човјек заузме неприродан положај, он врло често долази у смјешне ситуације, које код читавог пласмена још смјешније, али — опет треба истину рећи — и неморалније постају. За то мање мржње, више питомости и пажње на добре обичаје, било би и лијепо и корисно видјети код њих, јер би само тиме наш уставни и племенски спорови били на пола ријешени.

Културни рад по селима.

II

Културни рад као нови и напредан заданак и природну реакцију. Многи стари људи не могу да схвате дух новог рада, па не анаду ни да процијене његову потребу и ириједност. Сеоски и маловарошки крчмари и трговци виде у том „опасност“ за се. Економски и социјални феудалци не могу схватити и подијети индивидуализирање и самосталност. Али од свих приговора досад је најкуканији, што се овакав рад називље српским сепаратизмом и велико-српском пропагандом. Да се прикрију сви мизерни разлози против оваког начина рада, баца се свијету у очи прашина са тим аргументима. Док су опозиционалци ове врсте рада комодно провалили вршине, сељаци Смоховићки радили су и приволази материјал, као мрази, за свој „Народни Дом“ — почетка су их сретали по путу и ругали им се што раде, мислећи да од тога неће ништа бити, а кад су се, на своју жалост, увјерили, да је ипак овабиљан посао, онда су проијели, глас још за вршине Талијана, да то „Српска Држава“ ради за шпијунажу. Било је и таквих, који су Талијине нукали, да ми се, као „српском пропагандисти“ забрани свештеничко деловање. Кад се је саанало да је „М. Ј.“ дала припомоћ онда су своје страшне боли јадали пред Талијанима. Сада се гласоми о овом раду сретāju по новинама у Загребу, Осиеку, Сплиту и Италији — и то све у круговима, који врло много мисле о спасу ове државе и народа. Сви виде једну страшну неправду у том, што се је помогао културни рад у једном српском селу, јер да у тај начин створено жариште српске пропаганде!

Ако се у оваком начину рада одраује стваралачка снага Српства онда аамсга „благородством Српство днше!“ Али ово стваралачко Српство пуно је љубави прам браћи својој. Оно ће промети јединство нашега народа, јер се оснива на опће човјечанским мотинима. Ако Срби у Равним Котарима унесу у своју земљу оваким радом културу, изабљајући се од невоље, која све заједно гуши, то ће бити спас Котараца и Срба и Хрвата. А сада су једна колесна маса, што српе у пропаст. Благо котарским Србима, ако изирише овај препородни посао у својој земљи, а Хрватима котарским биће благо, ако се пред њима створи живи примјер напретка, док већина њих води пуну и луду политику. Сунце напредног рада обасјаће нашу земљу и душе мамурних људи у њој. Онда ће тек осјетити да су Србо-Хрвати један народ.

Мени је и сада једно особито задовољство када могу сељацима католицима на околним села будити осјећаје и смисао за културу на-

ших села. Само Хрвати треба да престану мрзати Србе, као што Срби не мразе Хрвате, већ су пуни братске љубави и праштања, и Хрвати треба да оставе стару правашку мисао, да у овим крајевима нема Срба него само у Србији. Кад већина Хрвата буде вољнија да изграђује него ли да руши ову државу онда ћемо се сви заједно налазити у раду око напретка наше заједничке Отаџбине. За сада не можемо увијек бити заједно, али ми праштамо, јер не знају што раде. Доћи ће опет лијепо доба заједничког братског рада и онда се неће нитко агражати, ако „М. Ј.“ којој долази и српског новца, помогне и једно српско село, поред све остале помоћи Хрватима, јер у српским селима има бранитеља и хрватске Отаџбине. Ујединити, обранити и подигнути ту Отаџбину, крајњи је циљ и културног рада. Рад са таквим духом постаје наше национално питање: хоћемо ли се одржати и развити или ћемо пропасти?!

Главни је циљ културног рада привредно, просјетно и културно подизање наших од Аустрије преарених села. Још за вршине Аустрије српско задрugarство почело је ову своју мисију, нерадо трпљено од тадањих властодржаца и њихових помагача.

Сада у слободној Отаџбини приватна иницијатива има пуну слободу и право да ствара културни развитак у нашем народу. Ми држимо, да је политичко питање ријешено, и сада ћемо се са свом снагом бавити нашом обновом.

У Котарима ће се развити један нарочити тип Земљорадничких Задруга, које ће моћи бити врло продуктивне и створити је Котара један активан крај Буковца опет имаће свој тип. Можда ћемо с временом имати неколико Српски Задр. Савеза Здравствене Задруге, које су пријега потреба нарочито за Котаре, спасавање људски материјал, који је досега био заборављен. Дотле школе унијеће нови дух у сељачке куће. Течајеви за сеоску омладину (једна врста „Народног Универзитета“) унијеће нешто културних погледа у наша села. (Г. Севастijan Јувић стављао је на расположење за неко вршине манастир за њих).

Сељачки соколови јачаће понос, дисциплину и дружественост. „Бачки Дом“ у Шибенику — за десетак година даће учитеље свима нашим селима.

Савез Српских Земљорадничких Задруга у Книну организираће Задруге Книнске Крајине и поући на са собом Котарске. Са личким и оближњим босанским задругама створиће се једна лијепа природна област у задружном смислу, у којој ће се наши равни крајеви (Котари, Буковица, Лика и дио Босне) моћи међусобно задружним начином помагати.

То су почетци новог живота у нашој слободној Отаџбини. Мислите ли да се превише снаје?! Сјетите се, да су 1843. године двадесет и осам сиромашних људи у Енглеској основали прву Задругу, а до ове године 7. јула слави међународни Задружни Савез свој Задружни дан са 30,000,000 задругара домаћина, и да Задруге постају најмоћнији фактор у свијету за уређивање економских и друштвених питања.

У нашим крајевима тек се почиње да ради, али са једним духом, који обећава успеха.

Први борци културног напретка, који постајате ствараоци националне културе, чии се први претци од вјекова указују, да сте здрави!

Шибенски одбор „Просвете“ — који је с поносом могао прославити овогодишњу косовску видовданску славу — у свему је приственств.

Лазар Матић, секретар „Просвете“.

Домашње вијести.

Vidovdan u Šibeniku. Već u rano jutro na Vidovdan Šibenik je bio iskićen zastavama. U pravoslavnoj i katoličkoj crkvi održan je pomen herojima od Kosova pa do Cernika, Rudnika, Kajmakčalana i ostalih razbojišta Jutli. Na večer Soko je priredio u areni hotela „Kosovo“ svečanu akademiju, koju je kiša omela. Cijeli je dan Šibenik bio u svečanom ruhu. Svetkovaio je svoj narodni najveći praznik: Dan pogibije i vaskrsa i dan Ustava.

Čestitka g. Pašiću. Na vijest o atentatu na g. Pašića sva je Dalmacija zabebla. Ali čim su stigle prve vijesti da je g. Pašić ostao nepovrijeđen, odlanulo je svima. Iz svih krajeva, sela i gradova, brzojavno su čestitali našem velikom državniku, na sretnom slučaju koji mu je spasio život, a državi najposposobnijeg čovjeka. Sreski odao Nar. Rad. Stranke iz Splita uputio je našem vojgi slijedeću brzojavku:

»Zgroženi nad prokletim delom, blagodarimo Božjem providenju, koje u ovim presudnim trenucima otkloni grdnu kletvu s nove Otadžbine i spase skupoceni život Velikoga Vogje Narodne Radikalne Stranke i mudroga kormilara Državnoga broda. Podnosimo čestitke i uverenje nepokolebive ljubavi i vere. Za Radikalnu Organizaciju Splita Dr. Jablanović«.

Pašićeva zahvala Šibeniku. Na glas o pokušaju atentata na predsjednika vlade g. Pašića, opština je brzojavno čestitala g. Pašiću što je sretno umakao razbojničkoj ruci. Na tu čestitku g. Pašić je odgovorio: »Opštini grada Šibenika. Gragijanstvu grada Šibenika srdačno zahvaljujem na izraženim toplim osjećajima radosti i lijepim željama povodom spašenja mog života voljom Svevišnjega. — Pašić.

Patrijaršija i „Privrednik“. Cijeneći koristan rad »Privrednika« na podizanju mozga i duha naše omladine Patrijaršija Srpske Pravoslavne Crkve, naredila je sveštenstvu, da i oni putem predavanja po crkvama objasne narodu cilj »Privrednika« i njegov rad za ovo 25 godina od kako »Privrednik« postoji.

„Prosvetin“ koncerat u Kninu. U nedjelju Šibenski odbor »Prosvete« posjetiče bratski odbor »Prosvete« u Kninu i tom prilikom održaće koncerat u Sokolani. Nadamo se da će Knin i cijela kninska okolica srdačno i u velikom broju dočekati svoje goste i prisustvovati koncertu, čiji je prihod namjeren za »Prosvetin konvikti«, u kojem se imaju obrazovati narodni prosvjetitelji.

Čirilometodska proslava. Sutra u četvrtak na dan Sv. Cirila i Metoda po novom kalendaru, biće svečana proslava prvih slavenskih apostola. Jug. Matica uzela je inicijativu za ovu proslavu. U areni hotela »Kosovo«, u osam sati i po na večer Soko prireguje vježbe ud sudjelovanje Filharmonije, a diletantsko društvo daje »Jugana, vila najmlada«.

Vijereni. G. Radosav Pajić, kapetan I. klase kod VI. žandar. brigade u Splitu vjerio se je 30. juna sa g.com Jelac iz Gjevrjsaka kćerkom g. prote Jelače. Naša čestitana.

Brodovi za finansijsku službu. Ovih dana sastala se jedna komisija u Dubrovniku, koja se bavi pitanjem o nabavci brodova i motornih čamaca za službu finansijske kontrole. Pomenuti brodovi i čamci imali bi se poručiti kod nekih njemačkih firmi.

Inženjerska podoficirska škola. Ministarstvo Vojno raspisalo je konkurs za inženjersku podoficirsku školu Kralja Petra Oslobođioca u Mariboru. Ove godine primiće se u školu 150 pitomaca.

Čitlulja. U nedjelju 1. jula naglom smrću preminuo je u Banjaluci Dmitar Beader Markov u cvijetu mladosti, u 25. godini života. Ožalošćenim roditeljima i svoj rodbini naše saučesće, a pokojniku laka bila zemlja.

Pravosl. Konsistorija u Šibeniku. Paroh Kninskogpolja, g. Mih. Jović, bio je postavljen za redovnog člana prav. epis. Konsistorije u Šibeniku.

Šibenik bez vatrogasaca. Primamo iz gragjanstva: Ovih dana planuo je dimnjak u jednoj od najvećih šibenskih kuća. Odmah je telefonski pozvato društvo vatrogasaca, ali utaman biše dozivanje, nema ih pa nema.

Ove zime biše ih u svakoj povorci, na svakom plesu a na zabavama su se bljeskale sjajne im kacige. Nego to su paradni vatrogasci. A onih koji se na mucu poznaju, rek bi da nema.

Da bi to znala osiguravajuća društva! Grad uskih uličica, od 14.000 stanovnika, pa nema ko bi gasio vatru.

A o spravama da ne govorimo. Te će biti barem iz prošloga vijeka, ako ih uopće ima.

Pa što je koga briga za to? Sad ima 100 obitelji bez stana, zar ih ne može da bude 150?

Naša općina ima toliko briga oko našeg lijepog grada i njegovih još lijepših ulica, da joj ne padaju na pamet još i vatrogasci, tim manje što možda nebi ni vode imali, kad bi im trebala da pogase vatru n. pr. u Varošu.

Zalonski znaci nekulture. Tuže nam se posjetioci »Jadrice« i izletnici, da u kanalu i okoško bivalju insultirani neprijatnim i nepristojnim upadicama, primjetbama i čak otvorenim izazivanjem sa strane nekogih prolaznika i to ne toliko seljaka, koliko graagjina i polugragjana čak iz motornih lagja. Ti se neotesanci ne obaziru ni na strance ni na dame, što nam nije ni malo na diku, pak bi dobro bilo, da koliko vlasti, toliko i gragjanstvo tome na kraj stane. Naša obala mora da svakom pruži ugodan boravak i odmaranje, da tako privlači, a ne da i ono malo stranaca, koji ovamo dolaze, pobjegne pred surovošću.

Uničtavanje obale. Čitamo u splitskim novinama, da su ovih dana uničavani nekoi mladi koji su dinamitom ubijali ribu. Bilo bi već jednom doba, da se neko i u Šibeniku za to pobrine, jer koliko čujemo, svakog dana se pali na desetine tih mina, pa i u pol bijela dana pred samim gradom vis a vis Sulida, pa prama Zatonu. Suvišno je nabrajati štete, koje se time nanosi izravno pučanstvu, jer osim toga, što svako zna za razorno djelovanje mina na teren, vidimo, da je svakvg ljeta manje ribe i da je skuplja, a ne stane li se tom jednom energično na kraj, potpuno će da se upropasti riba.

Kvota iseljavanja. Nova kvota za iseljavanje iz naše zemlje iznosi 6.000 i ovako je podjeljena na pojedine pokrajine: Bosna i Hercegovina 300, Crna Gora 500, Dalmacija 823, Hrvatska i Slavonija 1992, Slovenjaka 800, Vojvodina 900 i Srbija 685 iseljenika.

Za „Prosvetu“. Prigodom smrti Vjekoslava Bauer, dr. N. Subotić 50 din., Simo Simić 20 i prof. Stevan Javor 10. Prilikom smrti Kozima Nicoletti, dr. N. Subotić 25. Prilikom smrti Marije ud. Marasovich, dr. N. Subotić 25. Prigodom smrti Jelke ud. Zaninović, prota K. Krstanović 10. Prigodom smrti Mare ud. Tambača, Krsto Ilijadica 5. Prigodom smrti kap. Panta Popovića, Ante Lučev 20. Prilikom smrti nadzornika Gojka Popovića, Obrad Knežević 20. Prigodom smrti Nikole Lovrića iz Knina, braća Grubišić 20. Prigodom smrti Sinise Bibića po 20 din.: Gjuro Sekulić, Lučev Ante, Vaso Čok, Milorad Pecelj, Spiro Mihaljević, Gjorgije Brčić (Zadar); po 10 din.: Miloš Triva, Damjan Skočić, Petar Vulinović, Dušan Smoljanović, prof. Stevan Javor, Sako i Milena Omčikus, Milan I. Skočić, Stevo Mandić i Nikola Vulinović. Prigodom smrti Zdenke Bailo, Gjorgije Čok 25 din. Prigodom smrti Eugenije ud. Jakša, Slava Stoi-savljević 20 dinara.

Partijsko kretanje.

Hvar. Dana 5. juna obrazovao se je sreski odbor. Predsjednik: Ivo Carić, lučki kapetan; potpredsjednik: Dr. Ivan Nazor, ljekar; sekretar: Rajmund Rismondo, poštar; blagajnik: Stjepan Vučetić, učitelj; odbornici: Julije Machado, Mate Miličić Matin i Frano Novak Antin.

Brzojavne i telefonske vijesti.

Ministarski savjet.

BEOGRAD, 4. Sinoć je održana sjednica ministarskoga savjeta. Na sjednici se raspravljalo o položaju u zemlji. Nakon toga dr. Ninčić je izvjestio o vanjskoj situaciji. Govorio je opširno o našim odnosima prema Bugarskoj i Italiji.

Zatišje u političkom životu.

BEOGRAD, 4. Sjednice Narodne Skupštine odgojene su za 8 dana. Vlada i klubovi rade neprestano. Zakonodavni odbor nastoji da ovo vrijeme iskoristi. Inače je u političkom životu nastupilo zatišje.

Pašić ide na odmor.

BEOGRAD, 4. Predsjednik vlade g. Pašić preuzeo je svoju dužnost i radi kao da mu se ništa nije ni dogodilo. Liječnici ga savjetuju da za neko vrijeme napusti rad i da pogie na odmor. G. Pašić kani polovicom jula krenuti u jedno strano kupalište, gdje će se zadržati mjesec dana. Zamjenjivaće ga M. Trifković.

Zakon o činovnicima.

BEOGRAD, 4. Zakonodavni odbor raspravlja zakon o činovnicima. Govornici opozicije govorili su protiv vladine redakcije člana 7. Na koncu je vlada dobila većinu za svoj predlog. Taj član glasi: »Državnim činovnikom ne smije biti lice, koje ispoljava načelo protiv pusti-jeće državne forme i načelo protiv pravne promjene državnog poretka«.

Crnožuti u Beču.

BEČ, 4. Prigodom svečanosti katoličkoga dana došlo je do manifestacija monarhista pod crnožutom zastavom. Ovim manifestacijama prisustvovali su i monarhiste iz ostalih zemalja bivše Austro-Ugarske, te i hrvatski emigranti, koji se nikad u Beču izmiegju crnožutih i policije došlo je do sukoba.

Reakcija u Njemačkoj.

BERLIN, 4. Pristaše njemačkog prestolonasljednika namjeravaju povesti akciju, kako bi mu omogućili povratak u Njemačku. Odlučili su da kronprinca Wilhelma kandidiraju na slijedećim izborima za predsjednika republike.

Atentat u Rubru.

PARIZ, 4. U vlaku kod Duisburga, u kom su se vozili belgijski vojnici eksplodirala je bomba, koja je jedan vagon uništila. 9 vojnika je poginulo a 13 ih je ranjeno. Radi ovoga su okupatorne vlasti zatvorile granicu izmiegju okupirane i neokupirane teritorije Njemačke i proglasile opsidno stanje.

Položaj u Bugarskoj.

SOFIJA, 4. Mir u zemlji nije još uspostavljen. Do sukoba još uvijek dolazi. Vlasti apse i dalje zemljoradničke vogie i komuniste.

Proslava Vidovdana na Kosovu.

I ove godine, proslava Vidovdana na našem Dalmatinskom Kosovu polju bila je divna. Mnostvo svijeta sakupilo se kod crkve Lazarice, da oda počast bezbrojnim, neumrlim herojima, što su za našu slobodu pali kroz dugi niz vjekova. Tu se je narod sastao da se sjeti svoje stare slave i veličine i da se na njoj okriepi, kao na zencnu vječnoga života. Kninska okolica, Petrovo polje, pa vrlička okolica, Bukovica i Ravni Kotari slegli su se bili. Organizacija proslave bila je vrlo dobra i sve je bilo na svom mjestu, osjećalo se udobno, lijepo.

Mnostvo sveštenstva služilo je sv. liturgiju a poslije parastos izginulim kosovskim junacima, kao i svim onim herojima koji su poslije Kosova pa do danas pali za slobodu cijelog našeg naroda. Pop Lj. Vrcelj održao je vrlo lijepu besjedu u crkvi.

Poslije procesije na svečani način bio je otkriven spomenik Kralju Oslobođitelju, djelo talentiranog samouka Todoru Raškovića iz Drniša. Poprsje Kralja Oslobođitelja, u naravnoj veličini, pravo je umjetničko djelo, koje je iznenadilo i zadivilo sve prisutne.

Poslije podne bio je zajednički objed, komu je prisustvovalo preko stotinu osoba, meglu kojima su se našli pukovnik Kuzmanović i arhimandrit Bukorović. Za vrijeme objeda prvi je uzeo riječ i nazdravio pred. odbora za Vidovdansku proslavu g. Gjuro Vojvodić, pozdravivši onaj veliki dan kad nam je bilo osvećeno i ovo drugo Kosovo, nazdravivši onoj hrabroj vojsci, koja je izvela ovo djelo i digavši ruku u zdravlje Nj. V. Kralja Aleksandra, našto se iz hiljade grla zaorilo »Živio«. Puk. Kuzmanović odgovorio je na ovaj pozdrav istaknuvši, da je pored vojske i narod, njegovi prvaci, pridonio veliku žrtvu našem oslobođenju. Arhimandrit Bukorović izrekao je vrlo lijepu besjedu o našim dužnostima prema Otadžbini i o najljepšem oduživanju onim svijetlim sjenama koje su na sve četiri strane svijeta razasijale svoje kosti dok se sazidalo ovo veliko djelo, naša Kraljevina. Na koncu je govorio d.r. T. Novaković, koji o daje počast velikim umnicima srpskoga naroda, koji znaju mudro upravljati držanim brodom, te nazdravlja jednom od najvećih naših ljudi, našem vojgi g. Nikoli Pašiću, i ističe kako se je i na nj digla zločinačka ruka, koja je promašila svoj cilj.

Poslije toga p. Novaković je pročitao sljedeći telegram, koji je otposlao našem dičnom vojgi g. Pašiću:

»Gospodinu Ministru predsjedniku Nikoli Pašiću. — Poštovani gospodine predsjedniče, nemilo iznenagjeni pokušajem zlikovčke ruke da oduzme Tebi život a nama uzdanicu našu u ludoj nadi da će time jednim mahom porušiti veliko djelo Tvoje, mi se čudimo i očajavamo vidovdanske heroji mučnike, radujemo što nam u miru nad herojima, vječno živisi. Iz svega grla kliče Ti živio, Tebi odani narod. — Sa vidovdanske slave na dalmatinskom Kosovu.«

Glazba je neprestano udarala a narod je na sve strane igrao kola.

Vrijeme je bilo divno i ovogodišnja je proslava ispala veličanstvena.

Vidovdan u Splitu.

Poslije nekoliko oblačnih i kišnih dana s vjetrom osvanulo je Vidovdan lijep, pun radosti i uživanja. Po onoj iz narodne pjesme »Sve se krete, sve što časno beše« i iz Splita se krete sve što je časno i pošteno mislilo, da dostojno proslavi i tužno i radosnu uspomenu ovoga po naš narod značajnoga dana.

S bolom u duši, ali istini na tapet moramo konstatovati fakat, da je Split baš ovoga dana bio siromasno odjeven zastavama i sagovima.

Bila je i po koja lijepa crta grada Splita, kao: učestvovanje cijele Orjunaške omladine, Sokola, koji je vjoran sokolskoj ideji baš taj dan izabrao za svečano predavanje sokolskog barjaka svom naraštaju. Ovom prigodom prof. g. S. Roca lijepo i jezgrovito je ocrtao sokolsku ideju, kao i značaj Kosova, dovevši ih u sklad i naglasivši, da cijela istorija našega jedinstvenoga naroda niz je Kosova i da će to jedinstvo najbolje održati ideja crvenih sokolskih košulja udružena sa našom herojskom vojskom. Ali jedna od najboljih i najjačih pojava bila je ta, kada se u 7 sati u jutru pojavila uzdanica naša: proslavljeni i slavodobitni puk »Kara-Gjordja« na čelu sa vojnom muzikom i prostrojila se na određeno mjesto za parastos. Sa najdubljom pobožnošću i dužnim pijetetom prema svetim žrtvama obavljen je parastos. Vojni sveštenik g. Ilija Bulovan izrekao je lijepi patriotski govor u kojem je zanosno i krepko iznio uzroke i posljedice Kosovske tragedije, dovevši ih zgodno u vezu sa današnjim priilikama.

Ovom svečanom pomenu prisustvovala su sve civilne i vojne vlasti sa dosta malo građanstva prema broju Splitskih stanovnika.

Nalati se, da će iduće godine mnogo više građanstva prisustvovati ovoj važnoj narodnoj svetkovini, koja je u isto vrijeme ogledalo duše naroda i to bar u onom dijelu, kako je to bilo odmah poslije prevrata, jer smo daleko pomisli da ih je tada što drugo nagnalo osim rodoljubivih osjećaja prema Otadžbini.

Kao dopuna svečanosti održana je poslije podne u 5 sati na vojničkom strjelistu prestava, koju su na naročito spremnoj pozornici izvodili vojnici i oficiri sa gg. redateljem Stankom

Kolašincem i njegovom gospogjom, J. Petričićem i vojnim svešt. I. Bulovanom, a koja je izvedena sa uspjehom i kod mnogih građana kao i nekoliko Splitskih zemljoradnika, koji su učestvovali, izazvala suze radosnice.

Naročito se dojmila prisutnih pozorišna igra u I činu »Naša Duša« od nar. učitelja g. I. Mirkovića i to osobito moment, kada se Hrvat i Slovenac kao dobrovoljci pred guslarom ispovjedaju, šta ih je nagnalo da stupe u redove rame uz rame sa srpskom vojskom i da se bore za zajedničku stvar kao i moment kada guslar prati sa zanosom i strepnjom borbu, očekujući njene pozitivne ili negativne rezultate; isto tako moment o vijesti dobivene pobjede, kada se guslar u ekstazi, i ako bez jedne noge, dokoturuje do zastave, pada na nju i ljubi je.

Takogjer uz opšti aplauz dopalo se građanstvu recitovanje g. Bulovana »Novo Pokočenje« od A. Šantića a naročito riječi: »Gle duše, što ih vekovni točio crv, U jedan splele se venac; Jedna je loza i jedna kraljevska krv: Srb, Hrvat i Slovenac!«

Pri zaključku ovoga ističemo jednu nemilu pojavu od strane splitske javne štampe, koja je prešla preko ovoga letimice, a svoje stupce poklanja stvarima mnogo i mnogo manje, pa čak i ništavne vrednosti; megutim masa od nas zna, kakvu je uslugu učinilo vojničko pozorište u rovovima na Solunskom frontu, zbog čega su se latili i komandant mesta pukovnik g. M. Pavlović; i komandant puka pukovnik g. Lj. Jovanović kao i svi oficiri Splitskoga garnizona da u Splitu obrazuju vojničko pozorište u čemu su i uspjeli, a što može da služi samo na ponos grada Splita i mi im ovom rodoljubivom, kulturno-prosvetnom radu od sveg srca blagodarimo. Očevidići.

GJURO VOJVODIĆ :: KNIN

Kupuje i prodaje vina i rakije.

Skладиšte duga za bačve, smrekovih

i jelovih svake mjere.

Preporuča se bačvarima i vinogradarima.

Odrema svaku količinu.

Vlastiti proizvod kotlova (kazana)

za pečenje rakije, kotlovi za parenje rublja, sve vrsti, kao i primanje svih popravaka uz najjeftinije cijene, samo kod

S. STRILIĆ

kazandžijska (kottlarska) radiona

Petrinjska - ZAGREB - Petrinjska
ul. 55. ul. 55.

ЈАВНА БЛАГОДАРНОСТ.

Свима онима, који нам у тешкој жалости нашој, пригодом болести и смрти наше непрежаљене сестре

ЈУЛИЈАНЕ ПАНТЕЛИЋ

пружише утјехе, искажавши нам на разне начине своје пријатељство и саучешће, те нашу милу покојницу до гроба отпратише, из дубине гануте душе наше, изјављујемо најтоплију благодарност.

У Шибенику, 16./29. јуна 1923.

Епископ Данило, брат. Марица уд. Сладековић рођ. Пантелић, сестра.

Tungsram-Zarulja
iz vučene žice. Nepotomljiva!